

Vuxenutbildning

Sammanfattning

I betänkandet behandlas 57 yrkanden från allmänna motionstiden 2003 och ett yrkande från allmänna motionstiden 2002 om olika vuxenutbildningsfrågor.

Utskottet föreslår med anledning av två motionsyrkanden att riksdagen begär en översyn av den eftergymnasiala yrkesutbildningen. Samtliga övriga yrkanden avstyrks, i många fall med hänvisning till tidigare ställningstaganden till samma yrkande eller till pågående utredning eller beredning.

Yrkandena handlar om rätten till gymnasial vuxenutbildning, fristående skolor för vuxenutbildning, valfrihet för funktionshindrade, samlad översyn av all eftergymnasial yrkesutbildning, flexibla utbud av kvalificerad yrkesutbildning (KY), införande av yrkeshögskola, vuxenutbildning inom vissa yrken, validering, svenskundervisning för invandrare (sfi) och några övriga frågor.

Reservationer finns från Moderata samlingspartiet, Folkpartiet liberalerna, Kristdemokraterna, Vänsterpartiet och Centerpartiet.

Moderaterna, Folkpartiet, Kristdemokraterna, Vänsterpartiet och Centerpartiet har också lämnat särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Utskottets överväganden	7
Övergripande frågor	7
Yrkesutbildning för vuxna.....	9
Validering.....	15
Svenskundervisning för invandrare	16
Övriga frågor	20
Reservationer.....	23
1. Rätt till gymnasial vuxenutbildning (punkt 1) – fp, kd, c	23
2. Vuxenutbildning hos annan anordnare än kommunen (punkt 2) – m, kd.....	23
3. Valfrihet för funktionshindrade inom vuxenutbildningen (punkt 3) – fp.....	24
4. Utbudet av kvalificerad yrkesutbildning (KY) (punkt 5) – c, v.....	24
5. Pedagogisk utbildning av handledare inom KY (punkt 6) – v.....	25
6. Yrkehögskola (punkt 7) – m	25
7. Yrkehögskola (punkt 7) – fp	26
8. Yrkehögskola (punkt 7) – kd.....	27
9. Utbildningssatsning på undersköterskor (punkt 8) – kd	28
10. Utbildning på form- och designområdet (punkt 9) – m	28
11. Vuxenutbildning för vissa yrken i övrigt (punkt 10) – kd	29
12. Validering (punkt 11) – kd	30
13. Uppläggningsen av svenskundervisningen för invandrare (sfi) (punkt 12) – m	30
14. Uppläggningsen av svenskundervisningen för invandrare (sfi) (punkt 12) – kd	31
15. Sfi för invandrarkvinnor (punkt 13) – fp, c.....	32
16. System för att konkurrensutsätta sfi (punkt 14) – m, fp.....	32
17. Sfi för synskadade (punkt 17) – m, fp	33
18. Finansiering av lärcentrum (punkt 19) – v.....	34
19. Företagsinriktad lärlingsutbildning (punkt 20) – m, fp.....	34
20. Kompletterande utbildning för invandrare (punkt 21) – m, fp.....	35
Särskilda yttranden.....	36
1. Vuxenutbildning hos annan anordnare än kommunen (punkt 2) – fp.....	36
2. Yrkehögskola m.m. (punkterna 7 och 10) – v.....	36
3. Vuxenutbildning för vissa yrken i övrigt (punkt 10) – fp, c	36
4. Lärcentrum (punkt 19) – kd	37
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	38

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Med hänvisning till de motiveringar som framförs under Utskottets överväganden föreslår utskottet att riksdagen fattar följande beslut:

1. Rätt till gymnasial vuxenutbildning

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ub367 yrkande 26 och
2003/04:Ub498 yrkande 39.

Reservation 1 (fp, kd, c)

2. Vuxenutbildning hos annan anordnare än kommunen

Riksdagen avslår motionerna
2002/03:Ub490 yrkande 4 och
2003/04:Kr329 yrkande 14.

Reservation 2 (m, kd)

3. Valfrihet för funktionshindrade inom vuxenutbildningen

Riksdagen avslår motion
2003/04:So575 yrkande 6.

Reservation 3 (fp)

4. Översyn av eftergymnasial vuxenutbildning

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad utskottet anfört om översyn av eftergymnasial yrkesutbildning. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna
2003/04:Ub366 yrkande 3 och
2003/04:Ub391 yrkande 15.

5. Utbudet av kvalificerad yrkesutbildning (KY)

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ub391 yrkande 14,
2003/04:Ub460 yrkande 2 och
2003/04:N288 yrkande 2.

Reservation 4 (c, v)

6. Pedagogisk utbildning av handledare inom KY

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub366 yrkande 2.

Reservation 5 (v)

7. Yrkeshögskola

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ub230,
2003/04:Ub232 yrkandena 1 och 2,
2003/04:Ub414 yrkande 6,
2003/04:Ub496 yrkandena 2, 3 och 5–8 samt
2003/04:A257 yrkande 6.

Reservation 6 (m)

Reservation 7 (fp)

Reservation 8 (kd)

8. Utbildningssatsning på undersköterskor

Riksdagen avslår motion
2003/04:So640 yrkande 13.

Reservation 9 (kd)

9. Utbildning på form- och designområdet

Riksdagen avslår motion
2003/04:Kr230 yrkande 3.

Reservation 10 (m)

10. Vuxenutbildning för vissa yrken i övrigt

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ub223,
2003/04:Ub226,
2003/04:Ub251,
2003/04:Ub255 yrkande 5,
2003/04:Ub302,
2003/04:Ub430,
2003/04:Ub464 och
2003/04:N412 yrkande 27.

Reservation 11 (kd)

11. Validering

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ub440 yrkande 2,
2003/04:Ub496 yrkande 4,
2003/04:Ub499 yrkande 5 och
2003/04:Sf402 yrkande 12.

Reservation 12 (kd)

12. Uppläggningsen av svenskundervisningen för invandrare (sfi)

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Sf325 yrkandena 15 och 16 samt
2003/04:Sf402 yrkandena 2, 7 och 8.

Reservation 13 (m)

Reservation 14 (kd)

13. Sfi för invandrarkvinnor

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ub394 yrkande 2 och
2003/04:Sf326 yrkande 15.

Reservation 15 (fp, c)

14. System för att konkurrensutsätta sfi

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ub243,
2003/04:Ub367 yrkande 28,
2003/04:Sf325 yrkande 17 och
2003/04:Sf326 yrkande 5.

Reservation 16 (m, fp)

15. Sex- och samlevnadsundervisning inom sfi

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ub241,
2003/04:Ub383 och
2003/04:So273 yrkande 4.

16. Svenskundervisning för förvärvsarbetande invandrare

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub488 yrkandena 1 och 2.

17. Sfi för synskadade

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub210.

Reservation 17 (m, fp)

18. Vuxenutbildning i annan kommun

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ub247 yrkande 1,
2003/04:Ub333 och
2003/04:MJ473 yrkande 16.

19. Finansiering av lärcentrum

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub366 yrkande 1.

Reservation 18 (v)

20. Företagsinriktad lärlingsutbildning

Riksdagen avslår motion

2003/04:A257 yrkande 7.

Reservation 19 (m, fp)

21. Kompletterande utbildning för invandrare

Riksdagen avslår motion

2003/04:A257 yrkande 9.

Reservation 20 (m, fp)

Stockholm den 18 mars 2004

På utbildningsutskottets vägnar

Jan Björkman

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Jan Björkman (s), Ulf Nilsson (fp), Inger Lundberg (s), Sten Tolgfors (m), Agneta Lundberg (s), Inger Davidson (kd), Nils-Erik Söderqvist (s), Anna Ibrisagic (m), Louise Malmström (s), Ana Maria Narti (fp), Sofia Larsen (c), Sören Wibe (s), Tobias Billström (m), Mikael Damberg (s), Mikaela Valtersson (mp), Christer Adelsbo (s) och Lennart Gustavsson (v).

Utskottets överväganden

Övergripande frågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå yrkandena om en lagstadgad rätt till gymnasial vuxenutbildning och om fristående skolor för vuxenutbildning. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden och pågående beredning av förslag till ny skollag. Funktionshindrades valfrihet i vuxenutbildningen följer enligt utskottet av den strategi som riksdagen redan antagit.

Jämför *reservationerna 1 (fp, kd, c), 2 (m, kd) och 3 (fp) samt särskilt yttrande 1 (fp)*.

Motioner och utskottets ställningstaganden

En utvidgad **rätt till gymnasial vuxenutbildning** föreslås i två motioner.

Folkpartiet anser enligt motion 2003/04:Ub367 yrkande 26 att den som inte har läst ett fullständigt program i gymnasieskolan skall ges rätt att läsa in en motsvarande utbildning som vuxen, så att han eller hon når grundläggande behörighet för högskoleutbildning.

Kristdemokraterna skriver i motion 2003/04:Ub498 yrkande 39 att rättigheten till utbildning för vuxna bör utsträckas och gälla inte bara grundläggande vuxenutbildning utan också utbildning på en nivå som motsvarar gymnasieskolan.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandena.

Enligt den nu gällande skollagen (1985:1100) har varje invånare i en kommun rätt att delta i grundläggande vuxenutbildning fr.o.m. andra kalenderhalvåret det år han fyller 20 år, om han saknar sådana färdigheter som normalt uppnås i grundskolan och är bosatt i landet (11 kap. 10 §). Varje kommun ansvarar för att de invånare som har rätt till grundläggande vuxenutbildning och önskar delta i den också får göra det (11 kap. 8 §). När det gäller gymnasial vuxenutbildning föreskrivs att kommunerna skall erbjuda sådan och att de därvid skall sträva efter att erbjuda utbildning som svarar mot efterfrågan och behov (11 kap. 17 §).

Riksdagen har tidigare behandlat motsvarande yrkanden som de nu aktuella, senast vid förra riksmötet (bet. 2002/03:UbU10 s. 10 f.). Utskottet hänvisade då till riksdagens beslut våren 2001 om mål och strategi för utveckling av vuxnas lärande (prop. 2000/01:72, bet. UbU15, rskr. 229). Vidare hänvisade utskottet till att en arbetsgrupp inom Utbildningsdepartementet hade föreslagit ändringar i skollagen med utgångspunkt i det mål och den strategi som riksdagen godkänt (Ds 2002:66). Arbetsgruppens förslag bereds nu till-

sammans med Skollagskommitténs förslag om ny skollag. Riksdagen bör avvakta regeringens förslag.

Utskottet vill än en gång understryka att om en rättighetslagstiftning skall omfatta även gymnasial vuxenutbildning måste konsekvenserna av och kostnaderna för denna lagstiftning utredas noggrant.

Kristdemokraterna tar i motionerna 2002/03:Ub490 yrkande 4 och 2003/04:Kr329 yrkande 14 upp villkoren vid **vuxenutbildning hos andra anordnare än kommun**. Ett problem som rör alternativa anordnare av vuxenutbildning, bl.a. folkhögskolan, är att rätten att sätta betyg på kurser i grundläggande eller gymnasial vuxenutbildning inte ligger hos utbildningsanordnaren, utan betygen måste sättas av en rektor hos kommunen. För att komma till rätta med detta vill Kristdemokraterna se fristående skolor även för vuxenutbildning.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandena.

Motsvarande yrkanden har behandlats av riksdagen vid de tre närmast föregående riksmötena, senast i betänkande 2002/03:UbU10 s. 12 f. Idén bakom den strategi för vuxnas lärande som riksdagen har ställt sig bakom är att den vuxna individens behov skall styra både innehåll och former för kommunens stöd till hans eller hennes lärande. En ordning som innebär att fristående utbildningsanordnare av Skolverket skulle ges rätt att få bidrag från elevernas hemkommuner – såsom gäller för fristående skolor på grundskole- och gymnasienivå – skulle innebära att kommunerna framtogs inflytande över verksamhetens omfattning och inriktning. Detta kan utskottet inte heller nu ställa sig bakom.

Skollagskommittén har föreslagit att enhetliga bestämmelser, dvs. att lärare vid entreprenad får utföra den myndighetsutövning som hör till lärarens åligganden, skall gälla även vuxenutbildningen. Betygsättning tillhör lärares åligganden. Som nyss nämnts bereds Skollagskommitténs förslag i Regeringskansliet.

Folkpartiet föreslår i motion 2003/04:So575 yrkande 6 att även **funktionshindrade skall ha valfrihet i vuxenutbildningen**. Motionärerna påtalar att kommuner inte alltid betalar för elever med funktionshinder som väljer att studera på en folkhögskola eller ett studieförbund. Alla vuxenstuderande bör ges möjlighet att välja om de vill utbilda sig i den kommunala vuxenutbildningen eller genom en folkbildningsorganisation eller hos en annan anordnare av vuxenutbildning, anser motionärerna.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet om tillkännagivande.

Som nyss nämnts är idén bakom den strategi som riksdagen har godkänt att den vuxna individens behov skall styra både innehåll och former för kommunens stöd till hans eller hennes lärande. Detta gäller i lika hög grad funktionshindrade som andra vuxna.

Yrkesutbildning för vuxna

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå yrkandena om översyn av hela den eftergymnasiala yrkesutbildningen, om större flexibilitet i utbudet av kvalificerad yrkesutbildning (KY) och om införande av yrkeshögskola. Utskottet föreslår också att riksdagen skall avslå yrkandena om vuxenutbildning inom vissa yrkesområden.

Jämför *reservationerna* 4 (c, v), 5 (v), 6 (m), 7 (fp), 8 (kd), 9 (kd), 10 (m) och 11 (kd) samt *särskilda yttrandena* 2 (v) och 3 (fp, c).

Motioner och utskottets ställningstaganden

En översyn av den eftergymnasiala yrkesutbildningen begärs i motioner av Vänsterpartiet och Centerpartiet.

Vänsterpartiet ställer sig i motion 2003/04:Ub366 yrkande 3 positivt till den översyn som regeringen aviserat av de eftergymnasiala påbyggnadsutbildningarna. Partiet menar dock att bilden av den eftergymnasiala yrkesutbildningen är svåröverskådlig och besvärlig att få ett helhetsgrepp om. Därför menar motionärerna att man bör vidga översynen till att gälla all eftergymnasial yrkesutbildning.

Centerpartiet lyfter i motion 2003/04:Ub391 yrkande 15 fram vikten av att det går att överblicka utbildningsstrukturen. Hur de olika typerna av eftergymnasial yrkesutbildning inordnas i strukturen, hur de kan värderas om den studerande senare vill läsa vidare och hur vissa av dem finansieras är inte helt klart, anser motionärerna. Regeringen bör därför göra en översyn av och en samordning mellan de eftergymnasiala yrkesutbildningarna.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen med anledning av motionerna 2003/04:Ub366 yrkande 3 och 2003/04:Ub391 yrkande 15 gör följande tillkännagivande till regeringen:

Bilden av den eftergymnasiala yrkesutbildningen är i dag svåröverskådlig och besvärlig att få ett helhetsgrepp om. Både Arbetsmarknadsverket, kommunerna, KY-myndigheten, högskolorna, folkhögskolorna, studieförbunden och privata utbildningsanordnare har verksamheter som kan erbjuda kvalificerade, eftergymnasiala yrkesutbildningar. Hur dessa inordnas i utbildningsstrukturen, hur de kan värderas om den studerande senare vill läsa vidare och hur vissa av dem finansieras är inte alltid helt klart.

En översyn av den eftergymnasiala yrkesutbildningen enligt ovan är enligt vår mening nödvändig. I analysen bör man bl.a. överväga:

- i vilken utbildningsform respektive utbildning passar bäst beroende på dess karaktär,
- vilka likheter och skillnader som finns på yrkesutbildningar inom högskolan och de som finns utanför,
- på vilket sätt man kan säkra de kvalificerade yrkesutbildningarnas kvalitet och bedriva ett systematiskt utvecklingsarbete.

Inom komvux finns sedan lång tid tillbaka påbyggnadsutbildningar som syftar till att ge vuxna en sådan utbildning som leder till en ny nivå inom deras yrke eller till ett nytt yrke. Från kommunalt håll har det påtalats att systemet med riksrekrytering och interkommunala ersättningar för påbyggnadsutbildningar inte fungerar ändamålsenligt. Regeringen har funnit att olika finansieringssystem för de eftergymnasiala yrkesutbildningar som ligger utanför högskolan medför olägenheter. Därför aviserades i budgetpropositionen (2003/04:1 utg.omr. 16 s. 109) den översyn av de eftergymnasiala påbyggnadsutbildningarna som nämns i Vänsterpartiets motion och som nu har inletts. Regeringen har tillsatt en samrådsgrupp för att pröva vilka sådana påbyggnadsutbildningar som kan utvecklas till utbildningsformer med statlig finansiering.

För tillgodoräknande i en examen inom högskolan av utbildning som genomgått utanför högskolan finns redan regler i högskoleförordningen. Dessa regler lägger ansvaret för beslut om tillgodoräknande på den högskola eller det universitet som utfärdar examen.

Tre motioner tar upp frågor om **utbudet av kvalificerad yrkesutbildning (KY)**.

Centerpartiet vill enligt motion 2003/04:Ub391 yrkande 14 ha ett mer flexibelt system för att kunna anpassa KY-utbildningar efter behoven på den lokala arbetsmarknaden. Den lokala möjligheten att göra förändringar i inriktning och antal platser per utbildning bör öka, heter det i motionen. Samma önskemål framförs i motion 2003/04:Ub460 (c) yrkande 2, som tar upp initiativ och behov i Dalsland.

I motion 2003/04:N288 (fp) yrkande 2 skriver motionärerna att det är en brist att det för närvarande inte finns någon KY-utbildning i Dalsland. Det är angeläget att ta planer på sådan utbildning i Dalsland på allvar, anser motionärerna som vill att frågan skall snabbtredas.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandena.

Liknande yrkanden behandlades av riksdagen vid förra riksmötet (bet. 2002/03:UbU10 s. 17). Utskottet hänvisar även nu till den stora flexibilitet som det gällande regelverket för KY innebär. Eftersom varje KY-utbildning initieras av en utbildningsanordnare, som kan vara en kommun, ett landsting, en enskild fysisk eller juridisk person, en högskola eller ett universitet, finns det stora utsikter att lokala behov av yrkesutbildning kan bli tillgodosedda. Det är Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning som har ansvaret för att fördela statsbudgetens anslag *Bidrag till kvalificerad yrkesutbildning* (anslag 25:18 inom utgiftsområde 16).

Enligt Vänsterpartiet i motion 2003/04:Ub366 yrkande 2 behövs det en adekvat **pedagogisk utbildning av handledare inom KY**. Motionärerna anser att Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning tar liten del i det pedagogiska utvecklingsarbetet för KY, och de föreslår att det skall utredas om KY-förbundet skulle kunna påta sig denna uppgift.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet.

KY-förbundet är en intresseorganisation för anordnare av KY. Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning skall enligt sin instruktion (2001:723) bl.a. följa upp och främja utvecklingen av utbildningen och säkerställa utbildningens kvalitet. I sin årsredovisning för 2003 uppger myndigheten att den under 2004 kommer att utveckla instrument för en bättre kvalitetsuppföljning.

Förslag om införande av en *yrkeshögskola* förs fram av tre partier.

Moderata samlingspartiet skriver i motion 2003/04:A257 yrkande 6 att fristående och flexibla yrkeshögskolor kan bli ett alternativ till den traditionella högskolan eller universitetet.

Folkpartiet pläderar i motion 2003/04:Ub414 yrkande 6 för vad partiet kallar fackhögskolor. Dessa skall erbjuda kvalificerad yrkesutbildning och viss förberedelse för högre utbildning. Efter genomgången kvalificerad yrkesutbildning skall studenten sedan ha möjlighet att vid ett universitet tillgodoräkna sig en del av poängen i kurser inom ett ämnesområde, anser motionärerna. Samma förslag framförs även i motion 2003/04:Ub232 (fp) yrkande 1. En lämplig lokalisering för en sådan fackhögskola är enligt motionären Jönköpings län, gärna med Gnosjö som ett viktigt centrum (yrkande 2).

Kristdemokraterna beskriver i motion 2003/04:Ub496 sin uppfattning om hur eftergymnasial yrkesutbildning skall organiseras. All kvalificerad sådan utbildning bör samlas i en ny utbildningsform: yrkeshögskolan (yrkande 2). Dagens KY skall bli en del av denna. Yrkeshögskolor skall som huvudmän kunna välja olika utförare av utbildningen (yrkande 3). Där så är möjligt skall yrkeshögskolorna samlokaliseras med de regionala högskolorna (yrkande 5). Enligt motionärerna skall de resurser som i dag går till allmän utbyggnad av högskolan i stället tillföras yrkeshögskolan (yrkande 6), och det skall finnas möjligheter till övergångar mellan de olika utbildningsformerna (yrkande 7). Yrkeskunskaper bygger på vetenskapligt beprövade kunskaper, skriver motionärerna som därför anser att det borde vara rimligt att anordna en mer traditionell forskarutbildning som påbyggnad till yrkeshögskolan. Studenter som utexaminerats från yrkeshögskolan skulle kunna vara intressanta för tillämpad forskning vid industriforskningsinstitutet. Man bör enligt motionärerna utreda kopplingen mellan yrkeshögskola och industriforskningsinstitut (yrkande 8).

I motion 2003/04:Ub230 (kd) tar motionären upp småföretagens problem med brist på kvalificerad arbetskraft. Enligt hans mening är det genom ett nära samarbete med näringslivet i t.ex. lärlingsutbildning, genom införande av en yrkeshögskola och med utökad användning av validering som bristen kan avhjälpas.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandena.

Det är enligt utskottets uppfattning olämpligt att använda termen högskola om utbildning som inte är avsedd att omfattas av högskolelagen. Den kvalificerade yrkesutbildningen, KY, är ganska ny som utbildningsform och har viktiga särdrag som skiljer den från t.ex. utbildning till yrkeshögskoleexamen. Speciellt för KY är ju såväl hur initiativen tas som det obligatoriska inslaget av lärande i arbete, förankringen i det lokala arbetslivet, den stora flexibilitet-

ten i utbudet, sättet att fördela resurser samt att anknytningen till vetenskap och forskning är sekundär och har formen av tillämpning av dess resultat i produktionen.

När det gäller utbyggnad påminner utskottet om att riksdagen för tre år sedan gjorde ett tillkännagivande till regeringen om att det är angeläget att antalet platser inom KY på sikt utökas (bet. 2000/01:UbU14, rskr. 197).

Kristdemokraterna föreslår i motion 2003/04:So640 yrkande 13 en differentierad **utbildningssatsning på undersköterskor**. Denna skall ge undersköterskorna kompetens att hantera såväl läkemedel som demensvård. Arbetet som undersköterska skall vara förenat med yrkesstolthet och arbetsglädje, heter det i motionen.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet.

Socialstyrelsen har med stöd av ett bemyndigande från regeringen utfärdat föreskrifter om hantering av läkemedel inom hälso- och sjukvården (SOSFS 2000:1). En sjuksköterska får genom delegering överlåta åt en annan befattningshavare att iordningställa eller administrera läkemedel under förutsättning att det är förenligt med en god och säker vård av patienten. Grundläggande bestämmelser om delegering finns i 2 kap. 6 § lagen (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område och i Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 1997:14) Delegering inom hälso- och sjukvård och tandvård.

Inom kommunernas vuxenutbildning utgör i dag utbildningar på gymnasial nivå med inriktning mot vård och omsorg den största andelen av de yrkesinriktade utbildningarna. Dessutom genomförs vård- och omsorgsutbildningar i form av uppdragsutbildning, upphandlad av arbetsgivarna, dvs. i detta fall kommunerna, eller av länsarbetsnämnderna inom ramen för arbetsmarknadspolitiska program. Det pågår i Regeringskansliet beredning av ett uppdrag att ta fram förslag till en förkortad vidareutbildning av undersköterskor till sjuksköterskor.

Våren 2002 tillsatte regeringen en särskild arbetsgrupp med uppgift att sammanställa befintliga kunskaper om situationen för personer med demenssjukdomar och deras anhöriga samt identifiera utvecklingsområden där åtgärder behöver sättas in på olika nivåer. Demensarbetsgruppen presenterade i oktober 2003 sin slutrapport *På väg mot en god demensvård. Samhällets insatser för personer med demenssjukdomar och deras anhöriga* (Ds 2003:47). Därefter har en projektgrupp inrättats, som skall pröva vilka förändringar i arbetssätt och arbetsmetoder som leder till förbättringar av demensvården. Projektet, som skall pågå i tre år och drivs gemensamt av Socialdepartementet, Landstingsförbundet och Svenska Kommunförbundet, skall också arrangera nationella konferenser och stödja lokalt och regionalt utvecklingsarbete.

Moderata samlingspartiet framför i motion 2003/04:Kr230 yrkande 3 synpunkter på behovet av **utbildning på form- och designområdet**. Det behövs utbildningar för att öka kunskapen om nya material, miljöanpassning av material och miljö känsliga produkter, utbildning för aktiva inom olika hant-

verksyrken och utbildning för att öka kompetensen hos andra yrkesgrupper som ingenjörer, ekonomer och andra beställare, heter det i motionen. Samarbetet mellan olika utbildningar bör utvecklas, så att studenterna får kunskap inom fler områden, skriver motionärerna.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet om tillkännagivande.

Utbildning inom konstnärliga områden och hantverk bedrivs vid många folkhögskolor och studieförbund och hos ett stort antal enskilda utbildningsanordnare som får statligt stöd till kompletterande utbildningar. Inom ramen för KY finns också utbildningar på dessa områden. Även inom högskolan finns ett utbud av fristående kurser inom området form och design. Beslut om utbudet av utbildningar fattas av respektive anordnare, en ordning som utskottet inte är berett att gå ifrån. Utskottet anser inte att det finns anledning för riksdagen att ta något initiativ i enlighet med motionsyrkandet.

Ett flertal andra motioner tar upp behov av **vuxenutbildning för vissa andra yrken**.

Fyra motioner uttrycker oro för hantverksyrkenas framtid. Enligt motion 2003/04:Ub223 (c) behöver samhället uppvärdera hantverksyrkena, så att ungdomar och vuxna i högre grad får inspiration att genomgå utbildningen. Motionären anser att tre viktiga områden särskilt bör uppmärksammas: vägar till ny form av yrkesutbildning, företagens roll för nämnda utbildningsform och invandrarnas möjligheter att komplettera sina tidigare yrkeserfarenheter från hemlandet. I motion 2003/04:Ub255 (c) yrkande 5 pekar motionärerna på att Skåneregionen har en unik möjlighet att ta till vara de goda erfarenheter av hantverksutbildning som Danmark har. Därför bör Skåne under tre år bli ett försöksområde för hantverksutbildning. Enligt motion 2003/04:Ub251 (m) finns det ett stort behov av en utbildningsreform för att också i Sverige kunna erbjuda vuxna en hantverksutbildning. Att förlita sig på Danmark är inte hållbart i längden, skriver motionären. I motion 2003/04:Ub302 (c) framhåller motionärerna att det är viktigt att den kvalificerade yrkesutbildningen, KY, har en stor bredd och tillräckligt med utbildningsplatser, så att utbildning sker i alla de olika hantverksyrken som nu har allt färre utövare.

Motion 2003/04:Ub226 (kd) innehåller förslag om en utredning av möjligheterna att inrätta en samlad musikinstrumentmakerutbildning i Sverige. Behovet av yrkesgruppen är stort, och enligt motionären finns förslag om att förlägga en utbildning för yrket till Katrineholm.

Bristen på tandsköterskor och behovet av en nationell utbildning för yrket tas upp i motion 2003/04:Ub464 (s). Det är angeläget att frågan löses snarast, skriver motionärerna.

Kristdemokraterna skriver i motion 2003/04:N412 yrkande 27 att utbildning, kompetensutveckling och ständigt lärande kommer att vara ytterst centralt i framtiden. Redan i grundskolan bör utbildningen vara upplagd så att den uppmuntrar till ett entreprenöriellt förhållningssätt, och inom eftergymnasial utbildning och högskoleutbildning bör det finnas kurser med inriktning på företagande. Även motion 2003/04:Ub430 (s) tar upp behovet av utbildning för entreprenörer. Motionärerna anser att KY är en lämplig modell för

entreprenörutbildning, men eftersom KY skall baseras på arbetsmarknadens efterfrågan och det i dag inte finns någon sådan efterfrågan på entreprenörer, finns det hinder som måste undanröjas. Lärande i arbete (LIA), som är ett centralt inslag i all KY, går inte att ordna för blivande entreprenörer – målet för dem är ju att starta företag.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandena.

Regeringen har uppmärksammat den sneda åldersfördelningen inom hantverksyrkena och den ringa nyrekryteringen till sådana. I statsbudgeten för 2004 har inom utgiftsområde 16 avsatts 3,8 miljoner kronor under anslaget 25:14 *Bidrag till viss verksamhet inom vuxenutbildning* för en försöksverksamhet med lärlingsutbildning för vuxna inom hantverksyrken.

Beslut om att inrätta en yrkesutbildning skall normalt fattas av andra än riksdagen. Om det gäller en påbyggnadsutbildning i komvux är det i dag Skolverket som fastställer kursplan och kommunen som beslutar om anordnande, om det gäller en KY-utbildning är det Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning som både fastställer utbildningsplan och beslutar om medel efter ansökan från en anordnare, om det gäller en högskoleutbildning är det berört lärosäte som fastställer kursplaner och eventuell utbildningsplan och som avsätter medel från sitt anslag till grundläggande högskoleutbildning. Utskottet utgår från att förslaget om musikinstrumentmakarutbildning förs fram till någon av dessa instanser.

När det gäller tandsköterskor har regeringen i regleringsbrev för 2004 gett Socialstyrelsen i uppdrag att göra en bedömning av tandvårdens behov av tandsköterskor. I uppdraget ingår bl.a. att belysa vilken kompetensnivå som en framtida tandsköterskeutbildning bör ge utbildning för. Uppdraget skall redovisas senast den 31 oktober 2004. Utskottet anser inte att riksdagen bör föregripa Socialstyrelsens bedömning och regeringens beredning av frågan.

Utskottet har vid många tillfällen kommenterat motionsyrkanden om entreprenörutbildning. Skolan har stor betydelse för att lägga grunden till ett positivt förhållningssätt när det gäller entreprenörskap. Barns nyfikenhet, företagsamhet och intressen skall uppmuntras, och deras vilja och lust att lära skall stimuleras. Förmåga att lösa problem, initiativförmåga och förmåga att vara flexibel och kreativ är aspekter som betonas i samtliga läroplaner för skola och förskola (Lpfö 98, Lpo 94 och Lpf 94). I gymnasieskolan finns två nationella kurser, Småföretagande A (50 gymnasiepoäng) och Småföretagande B (100 gymnasiepoäng). Den senare kursen skall enligt kursplanen ge en helhetsbild av företagande från affärsidé till etablerad verksamhet i mindre företag, men även behandla entreprenörens roll i samhällets utveckling. Båda kurserna är valbara kurser. De kan också förekomma i komvux. Inom högskolan erbjuder det övervägande flertalet lärosäten kurser inom området entreprenörskap.

Utskottet har inhämtat att ansökningar om att få anordna KY-utbildning både i entreprenörskap och för musikinstrumentmakare har ingetts till Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning.

Validering

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkandena om validering. Utskottet hänvisar till den nyligen inrättade Valideringsdelegationen. Jämför *reservation 12 (kd)*.

Motioner och utskottets ställningstagande

Många människor, inte minst vuxna som skaffat sig kunskaper utanför Sverige, har svårigheter att få sina kunskaper erkända och beaktade i det svenska utbildningssystemet eller på den svenska arbetsmarknaden. Regeringen tillsatte i december 2003 en delegation för att främja och stödja **validering** av kunskaper som vuxna har, oavsett hur de förvärvats.

Kristdemokraterna framför i motionerna 2003/04:Ub496 yrkande 4, 2003/04:Ub499 yrkande 5 och 2003/04:Sf402 yrkande 12 uppfattningen att det inte räcker med att skapa en delegation. Ett nytt nationellt valideringssystem måste vara väl genomarbetat och tas i drift snarast, anser motionärerna.

I motion 2003/04:Ub440 (s) yrkande 2 skriver motionären att regeringen särskilt bör beakta värdet av validering för dem som är äldre och som vill eller måste skaffa sig en ny utbildning.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandena.

Förslaget om en valideringsdelegation lanserades i departementspromemorian *Validering m.m. – fortsatt utveckling av vuxnas lärande* (Ds 2003:23). Där sades att för att dokumentationen av en validering skall ha legitimitet såväl på arbetsmarknaden som inom utbildningssystemet krävs det ett nära samarbete mellan utbildningsväsendets företrädare, parterna på arbetsmarknaden och företrädare för branschorgan. Däremot torde det saknas förutsättningar att skapa ett enhetligt och organisatoriskt sammanhållet system för validering (s. 25 i promemorian). Förslaget om en valideringsdelegation vann ett brett stöd i remissbehandlingen. Den delegation som regeringen sedermera har inrättat skall verka under åren 2004–2007 och består av företrädare för flera statliga myndigheter, Svenska Kommunförbundet, LO och TCO m.fl. I instruktionen för delegationen (2003:1096) står att den skall främja kvalitet, legitimitet och likvärdighet, bedriva och stödja utveckling av metoder och verksamhetsformer, stärka och främja ett regionalt samarbete, informera samt utforma förslag om vilka åtgärder som kan behöva vidtas för att säkerställa en verksamhet med validering. Någon möjlighet att snarast ta ett väl genomarbetat nationellt valideringssystem i drift finns enligt utskottets mening inte. Möjligheterna för äldre att få sina kunskaper validerade kommer enligt utskottets bedömning att öka som en följd av valideringsdelegationens verksamhet.

Svenskundervisning för invandrare

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkandena om svenskundervisning för invandrare (sfi) med hänvisning till pågående beredning av Sfi-utredningens förslag.

Jämför *reservationerna 13 (m), 14 (kd), 15 (fp, c), 16 (m, fp) och 17 (m, fp)*.

Gällande bestämmelser

Enligt den gällande skollagen (1985:1100) är svenskundervisning för invandrare (sfi) en skolform inom det offentliga skolväsendet för vuxna. Sfi regleras närmare i skollagens kap. 13. Sfi syftar till att ge vuxna invandrare grundläggande kunskaper i svenska språket och om det svenska samhället (1 §). Varje kommun är skyldig att se till att sfi erbjuds de personer som har rätt att delta i utbildningen (3 §). Den som saknar sådana grundläggande kunskaper i svenska språket som sfi syftar till att ge och som är bosatt i kommunen, har rätt att delta i undervisningen (6 §).

Regeringen har i en förordning (1994:895) givit ytterligare föreskrifter om sfi. Där sägs i 3 § att sfi skall vila på de grundläggande värden som anges i läroplanen för de frivilliga skolformerna. Styrelsen för utbildningen skall i samarbete med arbetsförmedlingen verka för att undervisningen så snart som möjligt kan kombineras med sådan arbetsplatsorientering eller sådant förvärvsarbete som ger deltagaren möjlighet att träna sig i att tala svenska.

För sfi har regeringen utfärdat en kursplan (SKOLFS 2002:19). Enligt denna finns det för sfi tre olika studievägar, Sfi1, Sfi2 och Sfi3, som riktar sig till elever med olika bakgrund, förutsättningar och studiemål. Förutom att ge kunskaper i svenska syftar sfi till att ge kunskap om och förståelse för samhällets organisation och dess grundläggande värderingar, för att underlätta elevens integration, aktiva medverkan i och bidrag till utvecklingen av samhällsliv, arbetsliv och kultur i Sverige. Denna kursplan fick tillämpas på undervisningen fr.o.m. den 1 juli 2002 och blev obligatorisk fr.o.m. den 1 januari 2003.

Motioner och utskottets ställningstaganden

Moderata samlingspartiet och Kristdemokraterna tar i sina motioner upp ***uppläggningsen av svenskundervisningen för invandrare (sfi)***.

Enligt Moderaterna i motion 2003/04:Sf325 har den nuvarande sfi-undervisningen stora brister. Bara en tredjedel går ut från sfi med godkända betyg, och många hoppar av undervisningen. Endast en femtedel av kommunerna erbjuder utbildning i svenska för högskoleutbildade. Indelning efter yrkesbakgrund sker sällan, och praktik i kombination med sfi förekommer

också sällan (yrkande 15). Motionärerna föreslår att regeringen skall låta utreda orsakerna till sfi-undervisningens svaga resultat (yrkande 16).

Kristdemokraterna anser enligt motion 2003/04:Sf402 att för att man skall kunna möta individer med varierande behov och kunskaper bör det finnas sfi med flera olika nivåer, helst fler än två. De som har akademisk bakgrund måste få möjlighet att läsa svenska som andraspråk på högskolenivå (yrkande 2). Svenskundervisning kombinerad med praktik eller lärlingsplats eller arbete skulle inte enbart främja språkinläringen utan även underlätta det fortsatta steget ut på arbetsmarknaden (yrkande 7). Den översyn av språkutbildningen som föreslagits av Riksdagens revisorer när det gäller vårdpersonal bör omfatta fler yrkesgrupper. Yrkesspecifik språkundervisning bör kunna anpassas även till lågutbildade i form av branschriktade kurser i svenska med yrkesterminologi, varvade med yrkesarbete (yrkande 8).

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandena om tillkännagivanden.

Mot bakgrund av de nedslående resultaten av den dittillsvarande sfi-verksamheten tillsatte regeringen i juni 2002 en utredare med uppdrag att pröva hur skolformen sfi kan förnyas och organiseras (dir. 2002:105). En av utgångspunkterna för utredningen skulle vara att öka möjligheterna att anpassa utbildningen och utbildningsmålen till individernas behov och förutsättningar. Sfi-utredningens betänkande *Vidare vägar och vägen vidare – svenska som andraspråk för samhälls- och arbetsliv* (SOU 2003:77) redovisades i september 2003. Remissbehandlingen har nyligen avslutats. Riksdagen bör avvakta regeringens beredning av ärendet.

De motionsyrkanden som tar upp behovet av att differentiera sfi efter deltagarnas olika behov och kunskaper är tillgodosedda genom den nya kursplanen, som inte hade varit i bruk när den statistik som motionärerna stöder sig på gjordes.

Med anledning av vad som sägs i moderatmotionen om svenska för högskoleutbildade vill utskottet nämna att Högskoleverket och Socialstyrelsen i juli 2003 fick i uppdrag av regeringen att gemensamt se över de bestämmelser och system för bedömning och godkännande av vissa yrkesutövare som har genomgått utbildning utomlands. Uppdraget omfattar utbildningar för läraryrket, hälso- och sjukvård, tandvård och detaljhandel med läkemedel. I uppdraget ingår att myndigheterna skall se över språkutbildningen för berörda grupper med avseende på dess utformning, lokalisering och dimensionering. Uppdraget skall redovisas senast den 31 mars 2004. Sfi-utredningen har också behandlat frågan om sfi för studerande med lång utbildningsbakgrund och lämnat förslag om huvudmannaskap för denna.

Möjligheterna till *sfi för invandrarkvinnor* måste förbättras, hävdar Folkpartiet i motion 2003/04:Sf326 yrkande 15. Det förekommer att unga kvinnor i behov av sfi och arbete inte kan delta i undervisningen därför att de saknar barnomsorgsplats. En metod som visat bra resultat för att lösa denna problematik är att kombinera barngrupper med mammagrupper i svenskundervisningen, skriver motionärerna.

Även i motion 2003/04:Ub394 (c, fp) yrkande 2 begärs att svenskundervisningen för invandrarkvinnor skall anpassas till deras förutsättningar. Om kvinnorna så önskar bör de erbjudas möjlighet att få svenskundervisning i kvinnogrupp. Också i denna motion nämns metoden att kombinera barngrupper med mammagrupper.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandena om tillkännagivande.

I Sfi-utredningens betänkande finns ett avsnitt om kvinnor och män i sfi. Utskottet anser att riksdagen bör invänta regeringens beredning av ärendet.

Fyra motioner innehåller förslag till **system för att konkurrensutsätta sfi**.

Moderaterna föreslår i motion 2003/04:Sf325 yrkande 17 att varje elev skall få en sfi-check för att kunna köpa undervisning i svenska hos den utbildningsanordnare som han eller hon väljer. Checkbeloppet kan enligt motionärerna behövsprövas så att var och en ges möjligheter till undervisning utifrån sina förutsättningar. Konkurrensen mellan utbildningsanordnarna kommer att höja kvaliteten, anser motionärerna. Motsvarande förslag läggs fram i motion 2003/04:Ub243 (m) där motionärerna också understryker att det är viktigt att undervisningen inte begränsas till en viss kommun eller region, då det i dag har utvecklats många tekniska förutsättningar för personligt lärande.

Även Folkpartiet förordar i motionerna 2003/04:Ub367 yrkande 28 och 2003/04:Sf326 yrkande 5 att invandrarna skall få möjlighet att välja hos vilken anordnare de vill få sin sfi. Detta skall ske genom en s.k. sfi-peng. Motionärerna vill se en större flexibilitet i svenskundervisningen.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandena.

Sfi finansieras i dag av kommunerna, som får statsbidrag dels genom den s.k. flyktingschablonen under utgiftsområde 8, dels genom det allmänna bidraget till kommuner under utgiftsområde 25. Sfi-utredningen har lämnat förslag till framtida finansieringssystem för sfi. Riksdagen bör avvakta regeringens beredning av ärendet.

Att undervisning i **sex- och samlevnadsfrågor** bör ingå obligatoriskt i sfi-undervisningen föreslås i motionerna 2003/04:Ub241 (s), 2003/04:Ub383 (s) och 2003/04:So273 (m) yrkande 4. I den förstnämnda motionen nämns också jämställdhetsfrågor.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandena.

Undervisningen i sfi skall vila på de grundläggande värden som anges i läroplanen för de frivilliga skolformerna (Lpf 94). I läroplanen sägs att människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet med svaga och utsatta är de värden som skolan skall gestalta och förmedla. Där sägs också att skolan skall vara öppen för skilda uppfattningar och uppmuntra att de framförs. Utbildningen i sfi syftar enligt den nya kursplanen bl.a. till att eleverna skall få kunskap om och förståelse för det svenska samhällets grundläggande värderingar. Mot den bakgrunden är det enligt utskottets mening både naturligt och viktigt att frågor om sex och samlevnad och om jämställdhet tas upp i

undervisningen inom sfi. Utskottet anser däremot inte att innehållet i utbildningen bör detaljstyras genom statsmaktsbeslut.

I motion 2003/04:Ub488 (s) pläderar motionären för *svenskundervisning för förvärvsarbetande invandrare*. Den enskildes kunskaper i svenska språket och möjligheter att utveckla dem kan komma att ha avgörande betydelse för hans eller hennes möjligheter att utvecklas i arbetet, komma vidare på nya arbetsuppgifter eller behålla sin ställning på arbetsmarknaden den dag jobbet försvinner, anser hon. Arbetsmarknadsmyndigheterna bör göra en bedömning av behovet av kompletterande undervisning i svenska för människor med invandrabakgrund (yrkande 1). Samtidigt bör en fördjupad analys av behovet av svenskundervisning på statliga arbetsplatser genomföras (yrkande 2).

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandena om tillkännagivande.

Sfi-utredningen har lämnat vissa förslag när det gäller ansvaret för anställdas kompetensutveckling i svenska. Statliga arbetsgivares roll i detta sammanhang tas upp särskilt av utredningen. Riksdagen bör avvakta regeringens beredning av ärendet.

Särskild *sfi-undervisning för synskadade* föreslås i motion 2003/04:Ub210 (m). Motionären uppger att synskadade elever i dag kan bli befriade från sfi mot uppvisande av läkarintyg på att de är synskadade. Hon anser att det måste anordnas särskilda sfi-grupper med enbart synskadade elever och att denna undervisning även måste innefatta punktskriftsundervisning för elever som inte redan kan läsa punktskrift.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet om tillkännagivande.

Riksdagen fastställde våren 2000 nationella mål för handikappolitiken (prop. 1999/2000:79, bet. SoU14, rskr. 240). Ett av dessa mål är att samhället skall utformas så att människor med funktionshinder i alla åldrar blir fullt delaktiga i samhällslivet.

Att delta i sfi är inte en skyldighet för den enskilde som hon eller han kan bli befriad från. Däremot är det en skyldighet för kommunen att erbjuda sfi, och den kan kommunen inte bli befriad från. I förordningen (1994:895) om svenskundervisning för invandrare föreskrivs att studerande som har svårigheter med utbildningen skall ges särskilt stöd. Självfallet innebär det större ansträngningar för en kommun att ordna sfi för deltagare som har vissa funktionshinder, men det är kommunens skyldighet att göra detta. Sfi-utredningen har lämnat ett antal förslag till åtgärder för att invandrare med funktionsnedsättningar av olika slag skall få tillgång till sfi-studier på likvärdigt sätt som andra invandrare. Utredningens intryck, efter kommunbesök och samtal med företrädare för sfi och berörda studerande, är att mycket återstår att önska när det gäller individanpassning av verksamheten till studerande med funktionshinder. I utredningens betänkande lyfts fram som ett särskilt problem att funktionshindrade invandrare ofta har ett flertal individuella planer upprättade av olika myndigheter att förhålla sig till, detta eftersom de i många fall har rättigheter enligt både lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) och hälso- och sjukvårdslagen (HSL).

Personer som i vuxen ålder får en synskada som medför att de behöver lära sig punktskrift får normalt undervisning i detta genom landstingens syncentraler.

Utskottet vill, liksom Sfi-utredningen, starkt betona de rättigheter som de studerande har och skolhuvudmannens skyldigheter enligt gällande bestämmelser. Det är mycket viktigt att de olika samhällsorgan som har till uppgift att bistå en invandrare som har något funktionshinder samverkar med varandra på ett effektivt sätt. Eftersom utredningens förslag nu är under beredning i Regeringskansliet bör riksdagen dock inte göra något tillkännagivande i enlighet med motionsyrkandena.

Övriga frågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå yrkandena om utredning av frågan om interkommunal ersättning när värnpliktiga läser i komvux på förbundsorten, om finansiering av lärcentrum, om företagsinriktad lärlingsutbildning och om möjligheter för invandrare att komplettera sina yrkeskunskaper. Utskottet hänvisar till åtgärder som regeringen redan vidtagit och till den strategi för utveckling av vuxnas lärande som riksdagen redan antagit.

Jämför *reservationerna 18 (v), 19 (m, fp) och 20 (m, fp) samt särskilt yttrande 4 (kd).*

Motioner och utskottets ställningstaganden

Vänsterpartiet begär i motion 2003/04:Ub247 yrkande 1 att regeringen skall låta utreda frågan om interkommunal ersättning när värnpliktiga bedriver **studier i komvux** på sin tjänstgöringsort **utanför hemkommunen**. Samma problem tas upp i motion 2003/04:Ub333 (s).

Centerpartiet pläderar i motion 2003/04:MJ473 yrkande 16 för ökad tillgänglighet av vuxenutbildning inom lantbrukssektorn. Motionärerna anser det viktigt att garantera behovet av ett sent yrkesval med tillgång till yrkesinriktad grund- och vidareutbildning inom denna sektor. Många gånger är vägen stängd för den som har en tidigare gymnasieutbildning, skriver motionärerna.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandena.

Regeringen gav i februari i år ett uppdrag till Försvarsmakten att lämna förslag på hur det civila meritvärdet i värnpliktsutbildningen kan utvecklas. Bakgrunden är att allt färre av en årskull numera tas ut till plikttjänstgöring, och att det är angeläget att kunna motivera de mest lämpade för denna tjänstgöring. I den promemoria som skall vara utgångspunkt för arbetet framhåller regeringen vikten av motivationshöjande åtgärder. Ett exempel på en sådan åtgärd är att underlätta för de totalförsvarspliktiga att under sin utbildning komplettera sina gymnasiebetyg, heter det i promemorian. Det problem som tas upp i de två förstnämnda motionerna ingår således i det uppdrag som

regeringen gett Försvarsmakten. Uppdraget skall redovisas senast den 3 maj 2004.

Centerpartiets yrkande har behandlats av riksdagen flera gånger tidigare, senast i betänkande 2002/03:UbU5 s. 19. Utskottet vill även nu påpeka att en garanterad rätt till yrkesutbildning inom ett visst område efter fullföljd gymnasieutbildning inte finns för något yrkesområde. Det är något som utskottet inte heller vill förorda.

Vänsterpartiet lyfter i motion 2003/04:Ub366 yrkande 1 fram betydelsen av de **lärcentrum** som har växt fram i samband med Kunskapslyftet. Motionärerna beklagar att dessa lärcentrum ofta drivs som tidsbegränsade projekt, vilket skapar osäkerhet och otrygghet. De anser därför att regeringen bör ges i uppdrag att utreda en hållbar lösning för en **finansiering av lärcentrum** som permanenta miljöer.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet.

Lärcentrum ingår i den infrastruktur för vuxnas lärande som är under utbyggnad i Sveriges kommuner. Staten har bidragit till denna utbyggnad på flera sätt. På statsbudgeten för 2002 avsattes inom utgiftsområde 16 under anslaget *Bidrag till den särskilda vuxenutbildningsinsatsen* 350 miljoner kronor för utvecklande av en sådan infrastruktur. En särskild förordning (2001:781) reglerade detta. För 2003 inrättade riksdagen efter förslag av regeringen ett särskilt utvecklingsbidrag på 20 miljoner kronor för etablerandet av lärcentrum. Bidragen riktades till kommuner i särskilt behov av stöd för direkta investeringskostnader i samband med uppbyggnaden av sådana. Genom Delegationen för regional samverkan om högre utbildning, som har till uppgift att under 2002–2004 stimulera en hållbar regional tillväxt och samtidigt främja rekryteringen till högre utbildning, har lärcentrum även fått del av de 150 miljoner kronor som delegationen haft att fördela till regional samverkan. Enligt utskottets mening bör det även i fortsättningen vara kommunerna som är huvudmän för lärcentrum och som tar ansvar för driften av dem. En samverkan mellan kommuner, såsom föreslås i motionen, är enligt utskottets uppfattning mycket önskvärd, men det bör vara respektive kommuner själva som tar initiativ till samverkan.

Moderata samlingspartiet föreslår i motion 2003/04:A257 yrkande 7 att en **företagsinriktad lärlingsutbildning** skall införas för att skapa möjligheter för äldre arbetslösa att genomgå kortare och mer specifikt inriktade yrkesutbildningar.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet.

Lärlingsutbildning förekommer i viss, begränsad utsträckning inom ramen för arbetsmarknadsutbildningen. Utskottet anser inte att det finns skäl att inom det reguljära utbildningsväsendet skapa en lärlingsutbildning för äldre arbetslösa.

I samma motion, 2003/04:A257 yrkande 9, skriver Moderaterna att alla **in-vandrare** som vill måste ges möjligheter att **komplettera sina tidigare kunskaper**, det må gälla svenska, engelska eller yrkeskunskaper inom t.ex. IT, elektronik och medicin.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet om tillkännagivande.

Liksom motionärerna anser utskottet att det är mycket viktigt att de kunskaper som invandrare har med sig från sina ursprungsländer tas till vara och blir rätt värderade och erkända här i Sverige. En väl fungerande validering är därför av största betydelse. Utskottet hänvisar i fråga om detta till avsnittet om validering i detta betänkande.

I många fall behöver invandraren dock komplettera sina kunskaper på olika sätt. Det kan vara fråga om högskoleutbildning eller utbildning på annan nivå eller i annan form.

Riksdagen godkände för tre år sedan det mål och den strategi för vuxnas lärande som regeringen föreslagit i propositionen *Vuxnas lärande och utvecklingen av vuxenutbildningen* (prop. 2000/01:72, bet. UbU15, rskr. 229). I strategin ingår bl.a. följande tre punkter:

- Pedagogik och arbetsformer utvecklas för att motsvara individernas föränderliga och ökande behov av lärande i ett kunskapsbaserat samhälle.
- Ändamålsenliga lärmiljöer samt undervisning, handledning och nätbaserad utbildning tillhandahålls i en omfattning som så långt möjligt svarar mot alla vuxnas varierande behov av och förutsättningar för lärande.
- En grundläggande samsyn över politikområden och samverkan mellan myndigheter, arbetsmarknadens parter och folkrörelser eftersträvas för att förverkliga individernas lärande och kompetensutveckling.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i reservationen.

1. Rätt till gymnasial vuxenutbildning (punkt 1) – fp, kd, c

av Ulf Nilsson (fp), Inger Davidson (kd), Ana Maria Narti (fp) och Sofia Larsen (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna
2003/04:Ub367 yrkande 26 och
2003/04:Ub498 yrkande 39.

Ställningstagande

Att ha en gymnasieutbildning är en självklar nödvändighet i de flesta yrken i dag. Många går ut gymnasiet utan fullständiga betyg och har stort behov av vuxenutbildning. Det är av stor betydelse både för den enskilde och för samhället att alla vuxna får rätt till utbildning på gymnasienivå. Rätten till vuxenutbildning bör utsträckas till att gälla inte bara grundläggande nivå utan också gymnasial nivå så att den vuxne når grundläggande behörighet för studier inom högskolan.

Det vi här har sagt bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

2. Vuxenutbildning hos annan anordnare än kommunen (punkt 2) – m, kd

av Sten Tolgfors (m), Inger Davidson (kd), Anna Ibrisagic (m) och Tobias Billström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna
2003/04:Ub490 yrkande 4 och
2003/04:Kr329 yrkande 14.

Ställningstagande

I dag har de alternativa utbildningsanordnare som driver utbildning för vuxna på grundskole- eller gymnasienivå inte rätt att sätta betyg på sina elever, utan betygen måste sättas av en komvuxrektor. Vi anser att det är orimligt att inte de utbildningsanordnare som planerar och genomför undervisningen kan ges rätten att utdela betyg. För att öppna möjligheten för alternativa utbildningsanordnare att få betygsätta sina elever bör man införa fristående skolor även inom vuxenutbildningen.

Det vi här har sagt bör riksdagen tillkänna för regeringen som sin mening.

3. Valfrihet för funktionshindrade inom vuxenutbildningen (punkt 3) – fp

av Ulf Nilsson (fp) och Ana Maria Narti (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So575 yrkande 6.

Ställningstagande

Det är viktigt att alla vuxenstuderande ges möjlighet att välja om de vill utbilda sig i den kommunala vuxenutbildningen eller genom en folkbildningsorganisation – och helst även hos en annan anordnare av vuxenutbildning. Det är i dag så att kommuner inte alltid betalar för vuxna med funktionshinder som väljer att studera på en folkhögskola eller ett studieförbund. Detta är ett problem som måste ses över.

Det vi här har sagt bör riksdagen tillkänna för regeringen som sin mening.

4. Utbudet av kvalificerad yrkesutbildning (KY) (punkt 5) – c, v

av Sofia Larsen (c) och Lennart Gustavsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2003/04:Ub391 yrkande 14 och

2003/04:Ub460 yrkande 2

samt avslår motion

2003/04:N288 yrkande 2.

Ställningstagande

Den kvalificerade yrkesutbildningen (KY) fyller en viktig funktion för många med den lokala kopplingen och möjligheten till spetskompetens lokalt. Det nära samarbetet mellan kommuner, företag och högre utbildningsanordnare öppnar för spännande utvecklingsprojekt som gagnar alla. Man bör skapa ett mer flexibelt system för att kunna anpassa KY-utbildningar efter behov på den lokala arbetsmarknaden. Den lokala möjligheten att göra förändringar i inriktning och antal platser per utbildning bör öka. Exempelvis skall det vara möjligt att bemöta varsel och uppsägningar lokalt med att erbjuda KY-utbildningar för att utbilda till bristyrken.

Det vi här har sagt bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

5. Pedagogisk utbildning av handledare inom KY (punkt 6) – v

av Lennart Gustavsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Ub366 yrkande 2.

Ställningstagande

KY-myndigheten tar liten del i det pedagogiska utvecklingsarbetet och har mer och mer fått karaktär av förhandlingsmotpart. Någon handledarutbildning förekommer praktiskt taget inte. Den pedagogiska insatsen får enligt vår mening inte undervärderas. Det är viktigt att handledarna på de olika arbetsplatserna får en adekvat pedagogisk utbildning som ett led i att utveckla utbildningarna ytterligare. Det bör utredas om KY-förbundet skulle kunna påta sig denna uppgift.

Det jag här har sagt bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

6. Yrkeshögskola (punkt 7) – m

av Sten Tolgfors (m), Anna Ibrisagic (m) och Tobias Billström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:A257 yrkande 6, bifaller delvis motionerna 2003/04:Ub230,

2003/04:Ub232 yrkande 1,
 2003/04:Ub414 yrkande 6 och
 2003/04:Ub496 yrkande 2
 samt avslår motionerna
 2003/04:Ub232 yrkande 2 och
 2003/04:Ub496 yrkandena 3 och 5–8.

Ställningstagande

Fristående och flexibla yrkeshögskolor kan bli ett alternativ till den traditionella högskolan eller universitetet. Yrkeshögskolor är också ett alternativ för personer från arbetslivet som behöver vidareutbildning av sådant slag som inte finns på vanliga högskolor eller universitet. För yrkesverksamma som har gedigna yrkeskunskaper men inte tillräcklig teoretisk utbildningsbakgrund krävs andra ingångar än vad som i dag kan erbjudas. Detta är möjligt att åstadkomma genom varierande utbildningsformer och bättre kunskaper om arbetslivet i aktuell bransch. Med en mer flexibel utbildningsform kommer den kvalificerade eftergymnasiala yrkesutbildningen att få allt större betydelse i framtiden. Den kommer att kunna fylla ett stort behov som aldrig kan ersättas av traditionella insatser i form av arbetsmarknadsutbildning.

Det vi här har sagt bör riksdagen tillkänna för regeringen som sin mening.

7. Yrkeshögskola (punkt 7) – fp

av Ulf Nilsson (fp) och Ana Maria Narti (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2003/04:Ub232 yrkande 1 och
 2003/04:Ub414 yrkande 6,
 bifaller delvis motionerna
 2003/04:Ub496 yrkande 2 och
 2003/04:A257 yrkande 6
 samt avslår motionerna
 2003/04:Ub230,
 2003/04:Ub232 yrkande 2 och
 2003/04:Ub496 yrkandena 3 och 5–8.

Ställningstagande

Vi anser att riktiga, reguljära fackhögskolor – en svensk variant av amerikanska ”colleges” – skall införas. Fackhögskolorna skall erbjuda kvalificerad yrkesutbildning och viss förberedelse för högre utbildning. Efter genomgången kvalificerad yrkesutbildning skall studenten sedan ha möjlighet att vid

ett universitet tillgodoräkna sig en del av poängen i kurser inom ett ämnesområde.

Det finns redan folkhögskolor som har en liknande inriktning på sin utbildning. Journalistutbildningen på Skurup är ett exempel på utbildning som ligger på en högre nivå än gymnasiet men ändå inte är strikt akademiskt inriktad. Vård, social omsorg och jordbruk är andra exempel på utbildningar som skulle passa för en kvalificerad eftergymnasial utbildning. Lärarna på en fakhögskola skall uppmuntras att både bedriva forskning och delta i aktuell vetenskaplig debatt samt ha regelbunden kontakt med forskarmiljöer.

Det vi här har sagt bör riksdagen tillkänna för regeringen som sin mening.

8. Yrkeshögskola (punkt 7) – kd

av Inger Davidson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2003/04:Ub230 och

2003/04:Ub496 yrkandena 2, 3 och 5–8,

bifaller delvis motionerna

2003/04:Ub232 yrkande 1,

2003/04:Ub414 yrkande 6 och

2003/04:A257 yrkande 6

samt avslår motion

2003/04:Ub232 yrkande 2.

Ställningstagande

All kvalificerad eftergymnasial yrkesutbildning bör samlas i en gemensam organisation: yrkeshögskolan. De goda erfarenheter som finns i dagens KY, bl.a. av samverkan med näringslivet, måste tas till vara. Yrkeshögskolan skall fungera som en paraplyorganisation, där olika aktörer samverkar men ändå behåller sin egenart. Yrkeshögskolor skall som huvudmän kunna välja olika utförare av utbildningen. Dagens KY skall vara en del av yrkeshögskolan. Ytterligare en poäng med yrkeshögskolan är att det blir ett enhetligt system för bedömning och examination. I dagens splittrade modell med olika KY kan det finnas problem med att exempelvis få en jämförbarhet mellan olika utbildare. Det problemet undanröjs med införandet av yrkeshögskolan.

Det är viktigt att det finns goda möjligheter att växla mellan olika former av utbildning, på samma sätt som sker inom högskolan i dag. En person med examen från yrkeshögskolan skall kunna bygga vidare på sina studier inom högskolan.

Där så är möjligt bör yrkeshögskolorna samlokaliseras med de regionala högskolorna. En del av de resurser som i dag går till allmän utbyggnad av högskolan bör tillföras yrkeshögskolan. Yrkeshögskolor kan organiseras som separata enheter med egna styrelser, på samma sätt som befintliga högskolor. En annan modell kan vara att yrkeshögskolan bildar en egen fakultet eller liknande inom de befintliga högskolorna. En sådan inkluderande lösning är att föredra, eftersom den minskar avståndet mellan olika former av högskola, samtidigt som yrkeshögskolan kan ha en egen profil.

Forskningen vid industriforskningsinstitutet är i Sverige kraftigt underdimensionerad. En sammanhållen yrkeshögskola skulle kunna innebära en vitalisering av institutforskningen t.ex. genom att en nivå på forskningsanknytning till yrkeshögskolan fastställs, och studenter som utexaminerats från yrkeshögskolan skulle kunna vara intressanta för tillämpad forskning vid dessa institut.

Det jag här har sagt bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

9. Utbildningssatsning på undersköterskor (punkt 8) – kd

av Inger Davidson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So640 yrkande 13.

Ställningstagande

Det är angeläget att undersköterskornas roll uppvärderas. Kompetenskraven bör ses över och nya karriärvägar erbjudas för att göra ett av världens viktigaste yrken mera statusfyllt. Det finns anledning att se över möjligheterna till en differentierad utbildningssatsning på undersköterskor som ger formell kompetens att hantera såväl läkemedel som demensvård. Arbetet som undersköterska skall vara förenat med yrkesstolthet och arbetsglädje.

Det jag här har sagt bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

10. Utbildning på form- och designområdet (punkt 9) – m

av Sten Tolgfors (m), Anna Ibrisagic (m) och Tobias Billström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Kr230 yrkande 3.

Ställningstagande

Det behövs utbildningar på form- och designområdet för att öka kunskapen om nya material, miljöanpassning av material och miljökänsliga produkter, utbildning för aktiva inom olika hantverksyrken och utbildning för att öka kompetensen hos andra yrkesgrupper som ingenjörer, ekonomer och andra beställare. Samarbetet mellan olika utbildningar bör utvecklas så att studenterna får kunskap inom fler områden. Det är betydelsefullt att både svenska och internationella företag erbjuder praktikmöjligheter under utbildningen. Här är det viktigt att Exportrådet, Verket för näringslivsutveckling (Nutek) och Svenska institutet samarbetar.

Det vi här har sagt bör riksdagen tillkänna för regeringen som sin mening.

11. Vuxenutbildning för vissa yrken i övrigt (punkt 10) – kd

av Inger Davidson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:N412 yrkande 27

och avslår motionerna

2003/04:Ub223,

2003/04:Ub226,

2003/04:Ub251,

2003/04:Ub255 yrkande 5,

2003/04:Ub302,

2003/04:Ub430 och

2003/04:Ub464.

Ställningstagande

Den viktigaste konkurrensfaktorn i framtiden kommer att vara kunskap. Kunskap är en förutsättning för utveckling, innovationer och flexibilitet i konkurrensen med andra företag. Utbildning, kompetensutveckling och det ständiga lärandet kommer därför att vara ytterst centralt i framtiden.

Redan i grundskolan bör utbildningen vara upplagd så att den uppmuntrar eleverna till ett entreprenöriellt förhållningssätt. Entreprenöriellt lärande ökar förmågan att ta initiativ, att ta ansvar, att fatta beslut och att samarbeta.

Den eftergymnasiala utbildningen kan innebära ett mer omfattande samarbete mellan näringslivet och utbildningsväsendet. Folkhögskolor skulle kunna satsa på kurser om företagande och om hur man startar egna företag. Också arbetsmarknadspolitiken bör i ökad utsträckning uppmuntra till eget företagande. Även på universitets- och högskolenivå är det viktigt med kurser och utbildningar inriktade mot företagande och entreprenörskap.

Det jag här har sagt bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

12. Validering (punkt 11) – kd

av Inger Davidson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2003/04:Ub496 yrkande 4,

2003/04:Ub499 yrkande 5 och

2003/04:Sf402 yrkande 12

och avslår motion

2003/04:Ub440 yrkande 2.

Ställningstagande

Ett väl fungerande system för validering är av stor betydelse, såväl för personer med låg formell utbildning och en hög grad av erfarenhetsbaserad kunskap som för personer som har genomgått utbildning i otraditionella former, här hemma eller utomlands, liksom för akademiker med utländsk examen. Det räcker inte med att – som regeringen gör – inrätta en delegation. Nu behövs ett väl genomarbetat system för att värdera kunskaper. Ett sådant nationellt valideringssystem med hög kvalitet bör tas i drift snarast.

Det jag här har sagt bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

13. Uppläggningsen av svenskundervisningen för invandrare (sfi) (punkt 12) – m

av Sten Tolgfors (m), Anna Ibrisagic (m) och Tobias Billström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Sf325 yrkandena 15 och 16

och bifaller delvis motion

2003/04:Sf402 yrkandena 2, 7 och 8.

Ställningstagande

Kunskaper i svenska språket är avgörande för att komma in i vårt samhälle. Att bara en tredjedel av alla deltagare går ut sfi med godkända betyg, och att hälften av deltagarna hoppar av i förtid utan att någon vet varför är oaccepta-

belt. Det måste klaras ut varför resultaten ser ut som de gör och varför så många hoppar av undervisningen. Endast en femtedel av kommunerna erbjuder utbildning i svenska för högskole- och universitetsutbildade. Indelning efter yrkesbakgrund sker sällan. Praktik i kombination med sfi förekommer sällan eller aldrig i mer än hälften av kommunerna.

Sfi-undervisningen måste individualiseras och intensifieras, både vad gäller språkkunskaper och samhällskunskap. De som behöver sfi-undervisning har olika studievana och olika behov av inriktning på undervisningen.

Det vi här har sagt bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

14. Uppläggningsen av svenskundervisningen för invandrare (sfi) (punkt 12) – kd

av Inger Davidson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Sf402 yrkandena 2, 7 och 8

och bifaller delvis motion

2003/04:Sf325 yrkandena 15 och 16.

Ställningstagande

Riksdagens revisorer har konstaterat att det stora problemet med sfi är att upplägget är så oflexibelt. Jag anser att sfi-kurserna måste kunna möta individer med en rad varierande behov och kunskaper. Därför det finnas olika nivåer i utbildningen, helst fler än två. Dessutom måste det finnas en möjlighet för dem som har en akademisk bakgrund att läsa svenska som andraspråk på högskolenivå.

Särskilt för den som saknar tidigare studievana kan ett arbete där språket lockas fram i en vardagssituation vara betydligt mer effektivt än skolbänken. Jag tror att en pedagogisk metod som innebär svenskundervisning i kombination med en praktik- eller lärlingsplats eller ett arbete inte enbart skulle främja språkinläringen utan även underlätta det fortsatta steget ut på arbetsmarknaden. Om det syftet skall uppfyllas bör dock arbetspraktiken i första hand ske inom den bransch eller det yrke där personen tidigare arbetade.

Riksdagens revisorer har föreslagit en översyn när det gäller språkutbildningen för utländsk vårdpersonal. Jag menar att denna översyn bör omfatta flera yrkesgrupper. Samma typ av utbildning bör kunna anpassas även till lågutbildade i form av korta branschriktade kurser som varvas med yrkesarbete. Varje kurs skulle innehålla svenska med yrkesterminologi. Efter avslutad kurs och en tids arbete skulle det vara möjligt att återkomma till en fortsättningskurs för att sedan eventuellt avancera inom yrket.

Det jag här har sagt bör riksdagen tillkänna för regeringen som sin mening.

15. Sfi för invandrarkvinnor (punkt 13) – fp, c

av Ulf Nilsson (fp), Ana Maria Narti (fp) och Sofia Larsen (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:Ub394 yrkande 2 och 2003/04:Sf326 yrkande 15.

Ställningstagande

Kvinnor som invandrat till Sverige från kulturer där deras frihet är kraftigt beskuren lever efter hitkomsten ofta isolerat och avskuret från det svenska samhället. De behärskar inte språket, har inget arbete och få eller inga sociala kontakter utanför den egna familjegruppen. För att dessa kvinnor skall få möjlighet till större sociala kontakter är det viktigt att de lär sig svenska och får möjlighet att arbeta. Sfi för invandrarkvinnor måste anpassas till deras förutsättningar. Om kvinnorna så önskar bör de erbjudas möjlighet att få undervisning i kvinnogrupp. En metod som visat sig ge goda resultat är att kombinera barngrupper med mammagrupper i svenskundervisningen.

Det vi här har sagt bör riksdagen tillkänna för regeringen som sin mening.

16. System för att konkurrensutsätta sfi (punkt 14) – m, fp

av Ulf Nilsson (fp), Sten Tolgfors (m), Anna Ibrisagic (m), Ana Maria Narti (fp) och Tobias Billström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:Ub243, 2003/04:Ub367 yrkande 28, 2003/04:Sf325 yrkande 17 och 2003/04:Sf326 yrkande 5.

Ställningstagande

Sfi-undervisningen måste individualiseras och intensifieras både vad gäller språkkunskaper och samhällskunskap. De som behöver sfi-undervisning har olika studievana och olika behov av inriktning på undervisningen. I dag sker i

princip all undervisning i kommunal regi. Vi anser att det bör införas ett system med ”sfi-peng” eller ”sfi-check” som ger invandrare möjlighet att välja hos vilken utbildningsanordnare de skall få sin sfi. Checkbeloppet kan behovsprövas så att var och en ges möjligheter till undervisning utifrån sina förutsättningar. Genom checksystemet betonas invandrarens eget ansvar, och möjligheterna till individuell anpassning av utbildningen ökar. Den konkurrens som uppstår mellan utbildningsanordnarna främjar också utbildningens kvalitet.

Det vi här har sagt bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

17. Sfi för synskadade (punkt 17) – m, fp

av Ulf Nilsson (fp), Sten Tolgfors (m), Anna Ibrisagic (m), Ana Maria Narti (fp) och Tobias Billström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Ub210.

Ställningstagande

För synskadade invandrare är goda kunskaper i svenska språket inte bara en förutsättning för kontakt och förståelse utan också själva grunden för ett bra liv i Sverige. I dag kan synskadade invandrare bli befriade från svenskundervisning mot uppvisande av läkarintyg på att de är synskadade. Då skär man av den ”livlina” mot det svenska samhället som språket innebär.

Det är i dag nästan omöjligt för synskadade invandrare att följa undervisningen tillsammans med seende, eftersom undervisningsmetoden bygger på att visa bilder för att åskådliggöra språket. I stället måste det anordnas särskilda sfi-grupper med enbart synskadade invandrare. Denna undervisning måste även innefatta undervisning i punktskrift för de elever som inte redan kan läsa sådan skrift.

Det vi här har sagt bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

18. Finansiering av lärcentrum (punkt 19) – v

av Lennart Gustavsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Ub366 yrkande 1.

Ställningstagande

Landets lärcentrum erbjuder i dag såväl grundläggande vuxenutbildning som gymnasial vuxenutbildning, påbyggnadsutbildningar, kvalificerad yrkesutbildning och högskoleutbildning. Dessvärre bedrivs ofta verksamheten som tidsbegränsade projekt, vilket skapar osäkerhet och otrygghet. Verksamheten vid lärcentrum bör få möjligheter att utvecklas och få en betydligt fastare form. Flera kommuner bör kunna samarbeta om en gemensam infrastruktur med ett större lärcentrum i en större kommun som nav och med olika mindre lärcentrum i angränsande mindre kommuner som lättillgängliga satellitenheter. Ytterligare medel bör tillföras verksamheten. Regeringen bör utreda möjligheterna att skapa en hållbar lösning för finansieringen av lärcentrum som permanenta lärmiljöer.

Det jag här har sagt bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

19. Företagsinriktad lärlingsutbildning (punkt 20) – m, fp

av Ulf Nilsson (fp), Sten Tolgfors (m), Anna Ibrisagic (m), Ana Maria Narti (fp) och Tobias Billström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:A257 yrkande 7.

Ställningstagande

Det måste skapas möjligheter för äldre arbetslösa att genomgå kortare och mer specifikt inriktade yrkesutbildningar. Sådana kan arrangeras såväl av yrkeshögskolor som inom ramen för en företagsinriktad lärlingsutbildning.

Det vi här har sagt bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

20. Kompletterande utbildning för invandrare (punkt 21) – m, fp

av Ulf Nilsson (fp), Sten Tolgfors (m), Anna Ibrisagic (m), Ana Maria Narti (fp) och Tobias Billström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:A257 yrkande 9.

Ställningstagande

Alla invandrare som vill måste ges möjligheter att komplettera sina tidigare kunskaper. Det kan gälla språkkunskaper i svenska eller engelska respektive yrkeskunskaper inom exempelvis IT, elektronik och medicin. Formerna för validering av utländska utbildningar måste ses över och bli mer flexibla och trovärdiga.

Det vi här har sagt bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

Särskilda yttranden

Utskottets beredning av ärendet har föranlett följande särskilda yttranden. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i yttrandet.

1. Vuxenutbildning hos annan anordnare än kommunen (punkt 2) – fp

av Ulf Nilsson (fp) och Ana Maria Narti (fp).

Folkpartiet stöder tanken på fristående skolor som anordnar vuxenutbildning vid sidan av komvux. För att verksamheten genomförd av sådana utbildningsanordnare skall få full legitimitet krävs en ändring av lagen. Enligt vår uppfattning bör betyg alltid utdelas av skolenheter med allmänt erkänd kompetens.

2. Yrkehögskola m.m. (punkterna 7 och 10) – v

av Lennart Gustavsson (v).

Enligt Vänsterpartiets mening finns det flera eftergymnasiala yrkesutbildningar som borde bedrivas inom högskolans ram och leda till yrkehögskoleexamen. Exempel på sådana yrken är barnskötare och tandsköterskor. Tandsköterskans yrke har numera utvecklats till att omfatta ett större ansvarsområde och fler komplicerade arbetsuppgifter. Den modell för tandsköterskeutbildning som vi förespråkar är en yrkehögskoleutbildning på 80 poäng. Delar av utbildningen skall kunna tillgodoräknas i tandhygienistutbildningen, som bör förlängas till tre år. När det gäller hantverksyrkena är det viktigt att inte glömma bort folkhögskolorna, som har ett omfattande utbud inom sådana områden. Vår mening är att folkhögskolorna bör få utökade resurser för detta ändamål.

3. Vuxenutbildning för vissa yrken i övrigt (punkt 10) – fp, c

av Ulf Nilsson (fp), Ana Maria Narti (fp) och Sofia Larsen (c).

Sverige saknar beredskap för att ersätta de 10 000 hantverkare som väntas gå i pension inom tio år. I en europeisk jämförelse utbildas få hantverkare i Sverige. I vårt land utfärdas mindre än 1 000 gesällbrev per år, i Danmark 30 000. Samhället behöver uppvärdera hantverksyrkena, och utbildningen för dessa, så att ungdomar och vuxna i högre grad får inspiration att genomgå utbildningen.

4. Lärcentrum (punkt 19) – kd

av Inger Davidson (kd).

Kristdemokraterna är positiva till att högre utbildning ges via nya medier t.ex. genom ett Nätuniversitet som möjliggör distansutbildning. Vi menar dock att det är lärosätena som ska ha ett lokalt och gemensamt ansvar för *Nätuniversitetet*. En viktig insats för högskoleutbildning på distans görs vid de kommunala lärocentrumen.

De kommunala lärocentrumen har till syfte att tillgodose näringslivets, offentliga organisationers och invånarnas behov av utbildning och kompetensutveckling. Högskoleutbildning på distans är en av flera utbildningsformer och utbildningsnivåer som erbjuds vid lärocentrum. Denna verksamhet borde utökas för att göra högre utbildning tillgänglig för fler. Det är universitetens och högskolornas ansvar att så sker.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden

2002/03:Ub490 av Torsten Lindström m.fl. (kd):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om folkbildningen.

2003/04:Ub210 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om svenskundervisning för synskadade invandrare.

2003/04:Ub223 av Lars-Ivar Ericson (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om hantverksyrkenas framtid.

2003/04:Ub226 av Torsten Lindström (kd):

Riksdagen begär att regeringen utreder möjligheterna av inrättandet av en samlad musikinstrumentmakarutbildning med hög internationell klass i Sverige.

2003/04:Ub230 av Torsten Lindström (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att underlätta för småföretagen att få kvalificerad arbetskraft.

2003/04:Ub232 av Tobias Krantz (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om inrättande av svenska yrkes- eller fakhögskolor.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en lämplig lokaliseringsregion för en av dessa yrkes- eller fakhögskolor skulle vara Jönköpings län, gärna med Gnosjöregionen som ett viktigt centrum.

2003/04:Ub241 av Carina Hägg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av utbildning om samlevnads- och jämställdhetsfrågor i sfi-undervisningen.

2003/04:Ub243 av Marietta de Pourbaix-Lundin och Inger René (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om konkurrensutsättning av svenskundervisning för invandrare.

2003/04:Ub247 av Berit Jóhannesson m.fl. (v):

1. Riksdagen begär att regeringen låter utreda frågan om regler och bestämmelser för ersättning i samband med komvuxstudier för värnpliktiga i syfte att göra det möjligt för värnpliktiga att genomföra studier på sin tjänstgöringsort.

2003/04:Ub251 av Cristina Husmark Pehrsson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av hantverksutbildning för vuxna.

2003/04:Ub255 av Johan Linander och Lars-Ivar Ericson (c):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om hantverksutbildningsprojekt i Skåne.

2003/04:Ub302 av Birgitta Carlsson och Kenneth Johansson (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att uppvärdera och säkerställa hantverksyrkenas fortlevnad.

2003/04:Ub333 av Sinikka Bohlin (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en civil meritering av värnplikten.

2003/04:Ub366 av Britt-Marie Danestig m.fl. (v):

1. Riksdagen begär att regeringen låter utreda möjligheterna för en hållbar lösning för finansiering av lärcentrum som permanenta miljöer.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en adekvat pedagogisk utbildning för handledarna inom KY-utbildningarna.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att genomföra en översyn av all eftergymnasial yrkesutbildning.

2003/04:Ub367 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att införa en rätt att läsa in högskolebehörighet inom vuxenutbildningen.
28. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ökad flexibilitet i svenskundervisningen för invandrare och införande av sfi-peng.

2003/04:Ub383 av Hillevi Larsson och Anders Bengtsson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att göra samlevnadsundervisning till en obligatorisk del av sfi-undervisningen.

2003/04:Ub391 av Håkan Larsson m.fl. (c):

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att ha ett mer flexibelt system för att kunna anpassa KY-utbildningar efter behov på den lokala arbetsmarknaden.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om en översyn av och en samordning mellan de eftergymnasiala yrkesutbildningarna.

2003/04:Ub394 av Viviann Gerdin m.fl. (c, fp):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förbättrad språkundervisning i svenska för invandrarkvinnor.

2003/04:Ub414 av Ulf Nilsson m.fl. (fp):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att införa svenska fackhögskolor.

2003/04:Ub430 av Ann-Kristine Johansson m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att undanröja de hinder som finns för reguljär utbildning av entreprenörer.

2003/04:Ub440 av Catherine Persson (s):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att särskilt beakta värdet av validering för dem som är äldre.

2003/04:Ub460 av Annika Qarlsson (c):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att KY-utbildningar skall kunna anpassas efter behov på den lokala arbetsmarknaden.

2003/04:Ub464 av Kerstin Kristiansson Karlstedt och Susanne Eberstein (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om tandsköterskeutbildning.

2003/04:Ub488 av Inger Lundberg m.fl. (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om svenskutbildning för förvärvsarbetande invandrare.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om fördjupning av behovet vad gäller svenskutbildning på statliga arbetsplatser.

2003/04:Ub496 av Torsten Lindström m.fl. (kd):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att all eftergymnasial kvalificerad yrkesutbildning samlas i en ny utbildningsform: yrkeshögskolan.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att yrkeshögskolor som huvudmän skall kunna välja olika utförare av utbildningen.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ett nytt valideringssystem skapas som tar till vara kunskaper som förvärvats på otraditionellt sätt.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att yrkeshögskolorna samlokaliseras med de regionala högskolorna där så är möjligt.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en del av de resurser som i dag går till allmän utbyggnad av högskolan tillförs yrkeshögskolan.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om möjligheter till övergångar mellan de olika utbildningsformerna.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda kopplingen mellan yrkeshögskola och industriforskningsinstitut.

2003/04:Ub498 av Alf Svensson m.fl. (kd):

39. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vuxnas rätt till utbildning på motsvarande gymnasienivå.

2003/04:Ub499 av Torsten Lindström m.fl. (kd):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om validering.

2003/04:Sf325 av Sten Tolgfors m.fl. (m):

15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om bristerna i den nuvarande sfi-undervisningen.
16. Riksdagen begär att regeringen låter utreda orsakerna till sfi-undervisningens svaga resultat i enlighet med vad som anförs i motionen.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om införande av sfi-check, som ger möjlighet till individuell anpassning av undervisningen.

2003/04:Sf326 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för att förbättra svenskundervisningen för invandrare.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att möjligheterna till svenskundervisning för invandrarkvinnor bör förbättras.

2003/04:Sf402 av Sven Brus m.fl. (kd):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om sfi-undervisning.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kombinera svenskundervisning med praktik- eller lärlingsplats eller arbete.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om yrkesspecifik språkundervisning.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att införa ett nytt nationellt valideringssystem.

2003/04:So273 av Marietta de Pourbaix-Lundin och Inger René (m):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att undervisning i sex- och samlevnadsfrågor bör ingå i sfi-undervisningen.

2003/04:So575 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att alla vuxenstuderande, inklusive de med funktionshinder, skall ges möjlighet att välja om de vill utbilda sig i den kommunala vuxenutbildningen, i en folkbildningsorganisation eller hos en annan anordnare.

2003/04:So640 av Alf Svensson m.fl. (kd):

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en differentierad utbildningssatsning på undersköterskor.

2003/04:Kr230 av Kent Olsson m.fl. (m):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utbildningen på form- och designområdet.

2003/04:Kr329 av Helena Höij m.fl. (kd):

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om betygssättning av grundskole- och gymnasiekurser anordnade inom folkbildningen.

2003/04:MJ473 av Jan Andersson m.fl. (c):

16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ökad tillgänglighet av vuxenutbildning inom lantbrukssektorn.

2003/04:N288 av Runar Patriksson och Anita Brodén (fp):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om KY-utbildning i Dalsland.

2003/04:N412 av Alf Svensson m.fl. (kd):

27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utbildning och kompetensutveckling samt behovet av inriktning på företagande och entreprenörskap.

2003/04:A257 av Anders G Högmark m.fl. (m):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en flexibel yrkesskoleutbildning.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om införande av en företagsinriktad lärlingsutbildning.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kompletterande utbildning för invandrare.